

AZ ÁRPÁD-KORTÓL A FELSZABADULÁSIG

Tanulmányok Budapest múltjából

A Budapesti Történeti Múzeum évkönyveként megjelent vas-
kos kötet tizennyolc tanulmányt
tesz közzé a főváros múltjából. Az
Árpád-kortól a felszabadulásig
csaknem valamennyi történelmi
korszak képviselve van, s a ta-
nulmányok gazdag témakörének
köszönhetően a főváros múltja
iránt érdeklődők kedvükre való
olvasmányt találnak. A régi bu-
dai házösszeírások segítségével
bepillantást nyerünk az évszázá-
dokkal korábbi lakásviszonyokba;
a sokak által naponta látott Vá-
ci utcai műemlék házak történe-
tében tárul fel a múlt századi
építetők és az engedélyező ható-
ságok küzdelme; az August család
története egy ismert budai
cukrászdinasztia sorsát írja le, az
Elzett-gvár története pedig a ma
is virágzó üzem alapítását és el-
ső évtizedeit ismerteti.

A kötet jó néhány tanulmánya
témájánál, feltárt eredményeinél
fogva, nemcsak a főváros, hanem
Magyarország története szem-
pontjából is elsőrendű fontossá-
gú. *Kubinyi András* a XIV—XV.
századi magyarországi városfej-
lődést elemezve például rámutat,
hogy a mintegy 120—130 közép-
kori magyar város egymáshoz vi-
szonyított gazdasági súlya, népes-
ség száma, jogi helyzete állandóan
változott, ezért a XV. század vé-
géig inkább csak súlyponteltoló-
dásokról beszélünk, a városi fej-
lődés megtorpanása és hanyatlá-
sa csak a Mohács előtti években
vált országos jelenséggé.

A XVIII. században született
budai városrészt, a *Krisztinaváros*
betelepülésének történetét tárja

fel *Gál Éva*. Buda városa erede-
tileg a szőlőmunkások számára
kívánt letelepedést biztosítani, a
városfejlődés azonban rövidesen
más irányt vett: a Krisztinaváros
már a múlt század első felében a
két testvérváros mindinkább gyar-
apodó hivatalnok- és polgári kö-
reinek nyári üdülő- és lakóterüle-
te lett.

A választói névjegyzékek és
más források felhasználása segít-
ségével tett kísérletet *Bácskai Ve-
ra* arra, hogy *Pest 1848-as társa-
dalmát és politikai arculatát re-
konstruálja*. A választójog kiszé-
lesítésével jelentősen nőtt a kü-
lönböző rétegek politikai aktivi-
tása, jóval arányosabb lett az
egy-egy társadalmi rétegek jelenlé-
te a város vezető testületeiben.
Spira György 1848 szeptemberé-
nek izgalmas napjait, a pesti nép-
tömegek ösztönös megmozdulá-
sait mutatja be.

A szocialista munkásmozgalom
közégpolitikai programjával fog-
lalkozik *Tarjányi Sándor* elemzé-
se. Ismerteti a szociáldemokrata
párt állásfoglalását, amely a köz-
igazgatás és a középpolitika de-
mokratikusabbá tételére irányul
s bemutatja gyakorlati követelé-
seit, amelyeket kompromisszu-
mos jellegük miatt az egykori
kommunista mozgalom — türel-
metlenségtől sem mentes — éle-
bírálatban részesített.

Az illusztrációkkal gazdagor
ellátott kiadványt, egy értékes so-
rozat XIX. kötetét, tematikai gaz-
dagsága, sokszínűsége miatt a fő-
város múltja iránt érdeklődő ol-
vasók figyelmébe ajánljuk.

Gergely András